

MIĘDZYNARODOWA KONFERENCJA „EXEMPLIS DISCIMUS: W 80. ROCZNICĘ URODZIN PROFESORA EDWARDA POTKOWSKIEGO” (LUBLIN, 24 LISTOPADA 2014)

Międzynarodowa konferencja „*Exemplis discimus*: w 80. rocznicę urodzin Profesora Edwarda Potkowskiego” odbyła się w Lublinie w auli Wydziału Humanistycznego Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej 24 listopada 2014 roku. Organizatorem było Studenckie Koło Informacji Naukowej „Palimpsest”, nad którym opiekę sprawował dr hab. Piotr Tańkowski. Profesor Edward Potkowski jest powszechnie znanym i cenionym mediewistą, kodykologiem i paleografem, znawcą historii książki i kultury rękopiśmiennej w średniowieczu. Na jego pracach naukowych wychowało się wiele pokoleń historyków, archiwistów, bibliologów. Jest autorem licznych prac naukowych, a jego dorobek obejmuje kilkaset artykułów i monografii. Na szczególną uwagę zasługują: *Księga rękopiśmienna w kulturze Polski średniowiecznej*, *Książka i pismo w średniowieczu*. *Studia z dziejów kultury piśmiennej i komunikacji społecznej*, *Zakony rycerskie*, *Rycerze w habitach*, *Heretycy i inkwizytorzy*, *Grunwald 1410*, *Warna 1444*. Był zawodowo związany z Uniwersytetem Warszawskim, gdzie pracował w Instytucie Historycznym (1963–1986) i w Instytucie Informacji Naukowej i Studiów Bibliologicznych (1986–2004), oraz z Akademią Humanistyczną imienia Aleksandra Gieysztor w Pułtusk (1994–2012). W latach 1981–1986 pełnił funkcję dyrektora Archiwum Głównego Akt Dawnych w Warszawie. Był inicjatorem i kierownikiem nowatorskiego projektu badawczego „Polska pisząca w średniowieczu”, członkiem wielu stowarzyszeń naukowych i komitetów redakcyjnych. Od roku 1996 działa w Polskim Komitecie Programu UNESCO „Pamięć świata”.

Prelegenci reprezentowali przede wszystkim ośrodek lubelski: Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II, Uniwersytet Przyrodniczy i Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej, inne uczelnie i instytucje krajowe: Archiwum Główny Akt Dawnych w Warszawie, Akademię Ignatianum w Krakowie, Uniwersytet Jagielloński w Krakowie, Uniwersytet imienia Adama Mickiewicza w Poznaniu, Akademię Humanistyczną imienia Aleksandra Gieysztor w Pułtusk, a także uczelnie i instytucje zagraniczne: Uniwersytet Lwowski imienia Iwana Franki oraz Zemský archiv w Opavě. Zagadnienia omawiane przez uczestników obejmowały tematy dotyczące średniowiecza i nowożytności, jedno wystąpienie dotyczyło współczesnego projektu badawczego. Niestety, z zaplanowanych 19 wystąpień 7 nie odbyło się z powodu nieobecności zaproszonych gości.

Doktor hab. Piotr Tańkowski powitał Profesora Edwarda Potkowskiego oraz uczestników i dokonał otwarcia konferencji. Następnie Szanowny Jubilat podziękował organizatorom spotkania, swojemu przedmówcy, prof. Marii Dudzie, dyrekto-

rowi Instytutu Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa UMCS, oraz wszystkim środowiskom krajowym i zagranicznym biorącym udział w konferencji. Wspomniał także o swoich mistrzach w zawodzie historyka: o prof. Józefie Szymańskim oraz o prof. Tadeuszu Manteufflu.

W imieniu nieobecnego dra Jacka Krochmala (Archiwum Główne Akt Dawnych w Warszawie) referat „Profesor Edward Potkowski jako dyrektor Archiwum Głównego Akt Dawnych” odczytał student Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej Grzegorz Groszkowski. Autor referatu podkreślił zasługi Profesora jako świetnego organizatora w trudnej rzeczywistości lat 80., szczególnie podkreślając rozwijanie współpracy międzynarodowej i wydawanie edycji cennych źródeł.

Konferencja została podzielona na trzy panele: Archiwistykę, Bibliologię, Źródłoznawstwo. Pierwszym wystąpieniem z panelu Archiwistyka, był referat dra Huberta Wajsa, dyrektora Archiwum Głównego Akt Dawnych w Warszawie: „*Millaria de Cracovia ad Romam* z połowy XV wieku”, w którym przedstawił trasę z Krakowa do Rzymu, z dokładną analizą pokonywanych odległości. Następnie mgr Maria Garasymchuk z Uniwersytetu Lwowskiego imienia Iwana Franki omówiła temat „Księga żupy Starej Soli z lat 1660–1687: cechy zewnętrzne”. Poza opisem konserwatorskim księgi, zwróciła uwagę na układ wpisów i sentencji, wezwań do Boga oraz obecność „chrystonów”. Ostatnim zagadnieniem archiwistycznym była praca zaprezentowana przez mgr Joannę Kołat z Akademii Ignatianum w Krakowie pod tytułem „W kręgu najwybitniejszych humanistów: o działalności kancelarii Republiki Florenckiej”. Autorka opisała funkcjonowanie florenckiej kancelarii, kładąc duży nacisk na doskonałe wykształcenie kanclerzy, spośród których wielu należało do grona najwybitniejszych humanistów epoki.

Po przerwie kawowej rozpoczął się drugi panel konferencji – Bibliologia. Magister Marek Bebak, reprezentujący Uniwersytet Jagielloński w Krakowie oraz Bibliotekę i Archiwum Bonifratrów w Krakowie, wygłosił odczyt „Historyczne księgozbiory bonifratrów i trynitarzy krakowskich. Analiza zapisów własnościowych”. Omówił w nim historię księgozbiorów tych dwóch zakonów, pochodzenie najcenniejszych ksiąg oraz niektóre exlibrisy właścicieli. Kolejnym zagadnieniem była tematyka związana z księgozbiorami klasztorów, które w 1819 roku uległy kasacji. Kwestie te przybliżyła dr Małgorzata Kośka z Archiwum Głównego Akt Dawnych w Warszawie w wystąpieniu „Księgozbiory klasztorów skasowanych w 1819 w zbiorach Biblioteki Publicznej w Warszawie”. Bardzo interesująco były przedstawione prace, jakie są podejmowane nad odtworzeniem niektórych bibliotek, a przynajmniej części księgozbiorów. Badania te będą z pewnością śledzone przez historyków książki. Magister Renata Makarewicz, przedstawicielka Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II, odczytała referat „Braniewo jako ośrodek intelektualny epoki wczesnonowożytnej”. Przedstawiła ona Braniewo – najstarsze i najważniejsze miasto Warmii, w którym w omawianym okresie doniosłą rolę intelektualną odgrywał zakon jezuitów. Wątek jezuitki kontynuował dr Marian Butkiewicz z Uniwersytetu Rolniczego w Lublinie. W odczycie „Stan badań nad dziejami drukarni jezuitki w Lublinie i jej dorobkiem wydawniczym” przedstawił renesansowy Lublin jako teren sporów religijnych arian i jezuitów, co zwiększało zapotrzebowanie na druk, i rolę jezuitki

drukarń. Profesor dr hab. Danuta Quirini-Popławska i mgr Krzysztof Frankowicz reprezentowali Akademię Ignatianum w Krakowie oraz Uniwersytet Jagielloński w Krakowie. „Dzieła padewskich profesorów medycyny (Gabriela Falloppia, Melchiorra Guilandiniego i Girolama Mercuriale) w zbiorach Biblioteki Jagiellońskiej i ich proveniencję” przedstawiono na tle życiorysów autorów, mocno akcentując krótki czas, w jakim medyczne prace trafiały do profesorów i studentów Akademii Krakowskiej. Ostatnim wystąpieniem w ramach panelu Bibliologia był referat dra hab. Piotra Tafilewskiego z Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, pod tytułem „Drukowane turcyki XVI–XVIII wieku w zbiorach polskich”. Autor przedstawił turcyka i badania nad tekstami dotyczącymi Turcji jako problem z zakresu komunikacji społecznej. Omówił proces zmiany postrzegania Turków w ówczesnej Polsce, podkreślając, że obawa przed agresją ustąpiła ciekawości. Po tym referacie głos zabrał prof. Edward Potkowski, który zwięźle podsumował każde z przedstawionych wystąpień.

Panel trzeci, Źródłoznawstwo, rozpoczęła studentka Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej Aleksandra Pietrzyk wystąpieniem „3D Sutras jako jedna z jaskółek nowej digitalizacji: o nowej wiośnie, możliwościach i propozycjach na przyszłość”. Zaprezentowała niemiecko-chiński projekt, w którym do skanowania naskalnych starochińskich inskrypcji została wykorzystywana najnowsza trójwymiarowa technologia. Magister Marcin Kiełbus z Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach w swojej pracy „Słowo poddane reformie. Mechanizm kazań modelowych na przykładzie sermones Pregryna z Opola” przeanalizował XIII-wieczne kazania. Zaginiony rocznik kapituły krakowskiej, jego częściowo znaną treść oraz wpływ na inne roczniki omówił mgr Bartosz Różanek z Uniwersytetu imienia Adama Mickiewicza w Poznaniu w referacie „Pierwszy polski rocznik – Rocznic kapituły krakowskiej”. Ostatnim artykułem ogłoszonym na konferencji było wystąpienie dra hab. Radosława Lolo z Akademii Humanistycznej imienia Aleksandra Gieysztora w Pułtusku. Tematem, który przedstawił w referacie „Początki kultu św. Stanisława Kostki na Mazowszu”, nawiązał do wątku jezuickiego silnie prezentowanego na konferencji. Święty Stanisław Kostka był pierwszym świętym z Mazowsza, a jego kanonizacja miała duże znaczenie zarówno dla jezuitów, jak i dla lokalnej społeczności.

Na zakończenie konferencji głos zabrali prof. Edward Potkowski i dr hab. Piotr Tafilewski, dziękując za udział i przedstawienie interesujących wystąpień. Konferencja w Lublinie była godnym uczczeniem wybitnego uczonego i powszechnie szanowanego człowieka. Zaprezentowane na konferencji wystąpienia, po wewnętrznej recenzji, zostaną opublikowane wraz z innymi pracami w Jubileuszowej Księdze dedykowanej prof. Edwardowi Potkowskiemu.

Krzysztof Frankowicz